

EVALVACIJSKO RAZISKOVANJE V SOCIALNEM DELU

Nino Rode

Fakulteta za socialno delo

KAJ JE EVALVACIJA?

Evalvacija je vedno:

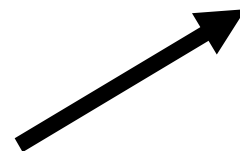
- evalvacija **NEČESA**
- za bolj/manj jasno določen **NAMEN**
- po bolj/manj jasno določenih **KRITERIJIH**

ZAKAJ SO EVALVACIJE POTREBNE?

Dva nivoja:

→ ***Zunanji pritiski:***

- Pravica do učinkovite in uspešne obravnave
- Učinkovitost porabe sredstev (financerji programov, država)

Denar,
nadzorovanje
sredstev,
stroški,
rezultati

→ ***Notranji pritiski:***

- Etična/profesionalna zavezanost strokovnih delavcev, da za ljudi, ki potrebujejo pomoč, naredijo čim več

Nadzorovanje
postopkov,
procesa dela

KAJ JE EVALVACIJA?

- M.Q. Patton, 1997: Evalvacija je
 - **sistematično zbiranje** informacij o delovanju, značilnostih in izidih programov (**potencialno širok spekter vprašanj**),
 - da bi **sodili o programu**, izboljšali delovanje programa in/ali dobili podlago za oblikovanje odločitve o nadaljnjem načrtovanju programov (**široka uporabnost**)

KAJ JE EVALVACIJA?

- Evalvacija (v socialnem delu) je postopek, v katerem na osnovi zbranih objektivnih podatkov o programu/politiki/ustanovi/... presodimo:
 - v kolikšni meri je v skladu z normami/običaji/zahtevami okolja
 - v kolikšni meri in kako učinkovito dosega cilje ter
 - kakšni so njegovi namerni in nenamerni učinki

KAJ JE EVALVACIJA?

- Evalvacijo sestavljata dve **vrsti opravil**:
 - **zbiranje podatkov** o politiki, ustanovi, programu, ukrepu ali postopku in
 - podatki naj bodo **relevantni**
 - pri zbiranju podatkov moramo biti **nepristranski, natančni, sistematični**
 - **ocenjevanje** ustreznosti
 - je **dejanje presoje**
 - stanje, ki ga opisujejo zbrani podatki, **primerjamo** z
 - vrednostnim kriterijem
 - zaželenim stanjem
 - zavzamemo do njega stališče glede na določen interes

KAJ JE EVALVACIJA?

- Evalvacija ima lahko v grobem dva različna **cilja**:
 - ugotoviti ali je program **v skladu** z veljavnimi pravnimi normami, običaji ali zahtevami okolja (inspekcija, verifikacija, kontrola...)
 - ugotoviti, ali je program **učinkovit**, in **uspešen** oziroma kakšni so njegovi **dejanski učinki**

VRSTE EVALVACIJ

- Glede na ***namen in vlogo pri oblikovanju programa:***
 - ***Sumativna evalvacija:*** končna ocena uspešnosti in učinkovitosti programa kot celote
 - ***Formativna evalvacija:*** namenjena oblikovanju in izboljševanju programa
- Glede na ***fazo v razvoju programa:***
 - evalvacijo ***načrta***,
 - evalvacijo poskusne ali ***demonstracijske izvedbe***,
 - evalvacijo ***implementacije*** in
 - evalvacijo ***zrelega delovanja***

VRSTE EVALVACIJ

- Glede na ***predmet***:
 - evalvacijo ***vloženega napora***,
 - evalvacijo ***procesa***,
 - evalvacijo ***doseganja ciljev***,
 - evalvacijo ***nenamernih učinkov***

VRSTE EVALVACIJ

- Glede *izvajalca* evalvacije:
 - **Administrativna** evalvacija
 - Izvaja: uslužbenci uprave
 - Namen: preveriti zakonitost delovanja in skladnost s priporočili
 - Postopek: pogovori z vodilnimi in drugimi delavci, pregled dokumentacije
 - **Izvedenska** ali **poznavalska** evalvacija
 - Izvaja: strokovnjaki ali poznavalci
 - Namen: preveriti skladnost s strokovnimi vodili in doktrino
 - Postopek: razgovori, pregled dokumentacije (brez uporabe formalnih upravnih metod)
 - **Raziskovalna** evalvacija
 - Izvaja: raziskovalci
 - Namen: empirično ugotoviti učinkovitost, uspešnost, primernost... programa
 - Postopek: uporaba znanstveno raziskovalne metodologije (raziskovalni intervjuji, opazovanje merjenje, študija primera, eksperiment)

RAZLIČNI CILJI VPLETENIH STRANI

- Cilji **financerjev**:
 - Vedeti, kateri programi so 'boljši/slabši', da bi lahko 'boljšim' dodelili finančna sredstva
 - 'boljši': učinkovitejši (primerjava vložkov in rezultatov), uspešnejši (primerjava ciljev, namenov in dejanskih učinkov programa)
 - Evalvacija naj omogoči primerljivost učinkov med (dovolj) podobnimi programi

SUMATIVNA EVALVACIJA (poda končno sodbo o vrednosti, pomenu, uspešnosti, učinkovitosti projekta)

RAZLIČNI CILJI VPLETENIH STRANI

- Cilji **izvajalcev** programa:
 - Vedeti, kako poteka postopek (proces izvedbe programa)
 - ali je postopek v skladu z nameravanim, predpostavljenim; ali delamo 'dobro'
 - Evalvacija naj omogoči spremljanje postopkov (procesov v programu), da dobijo povratne informacije, s pomočjo katerih bodo lahko v nadaljevanju usmerjali razvoj programa

FORMATIVNA EVALVACIJA (oblikujemo program, poiščemo načine za boljšo izvedbo)

RAZLIČNI CILJI VPLETENIH STRANI

- Cilji **uporabnikov** programa:
 - Želijo dobiti od storitve tisto, kar so pričakovali
kaj imajo od storitve, kaj si mislijo o njej
 - Evalvacija naj omogoči spremljanje učinkov programa

EVALVACIJA CILJEV in UČINKOV (ali so cilji programa v skladu s cilji uporabnikov, ali so cilji doseženi)

METODOLOGIJA EVALVACIJSKIH RAZISKAV

- ***Eksperimentalni model:*** Če hočete trdno utemeljiti sodbo o uspešnosti obravnave, morate dokazati:
 - da je pri osebah, s katerimi delate, prišlo do (pozitivnih) sprememb
 - da je do teh sprememb prišlo zaradi obravnave
- Osnovni ali izhodiščni model za tako dokazovanje je eksperiment z eksperimentalno (tretmansko) in kontrolno (netretmansko) skupino

METODOLOGIJA EVALVACIJSKIH RAZISKAV

- ***Raziskave o subjektivnem doživljanju in mnenjske raziskave:*** Če ni mogoče uporabiti eksperimentalnega modela, evalviramo program na podlagi mnenjskih kazalcev
 - o doživljanju udeležencev
 - njihova mnenja o obravnavi

METODOLOGIJA EVALVACIJSKIH RAZISKAV

- ***Opis procesa dela (obravnave):***
Podroben opis procesa dela lahko dopolni in v marsičem nadomesti prej opisane metodološke poslopke
 - opis ravnanja izvajalcev programa
 - razlaganje in utemeljevanje tega ravnanja
 - opis odzivanja obravnavanih oseb

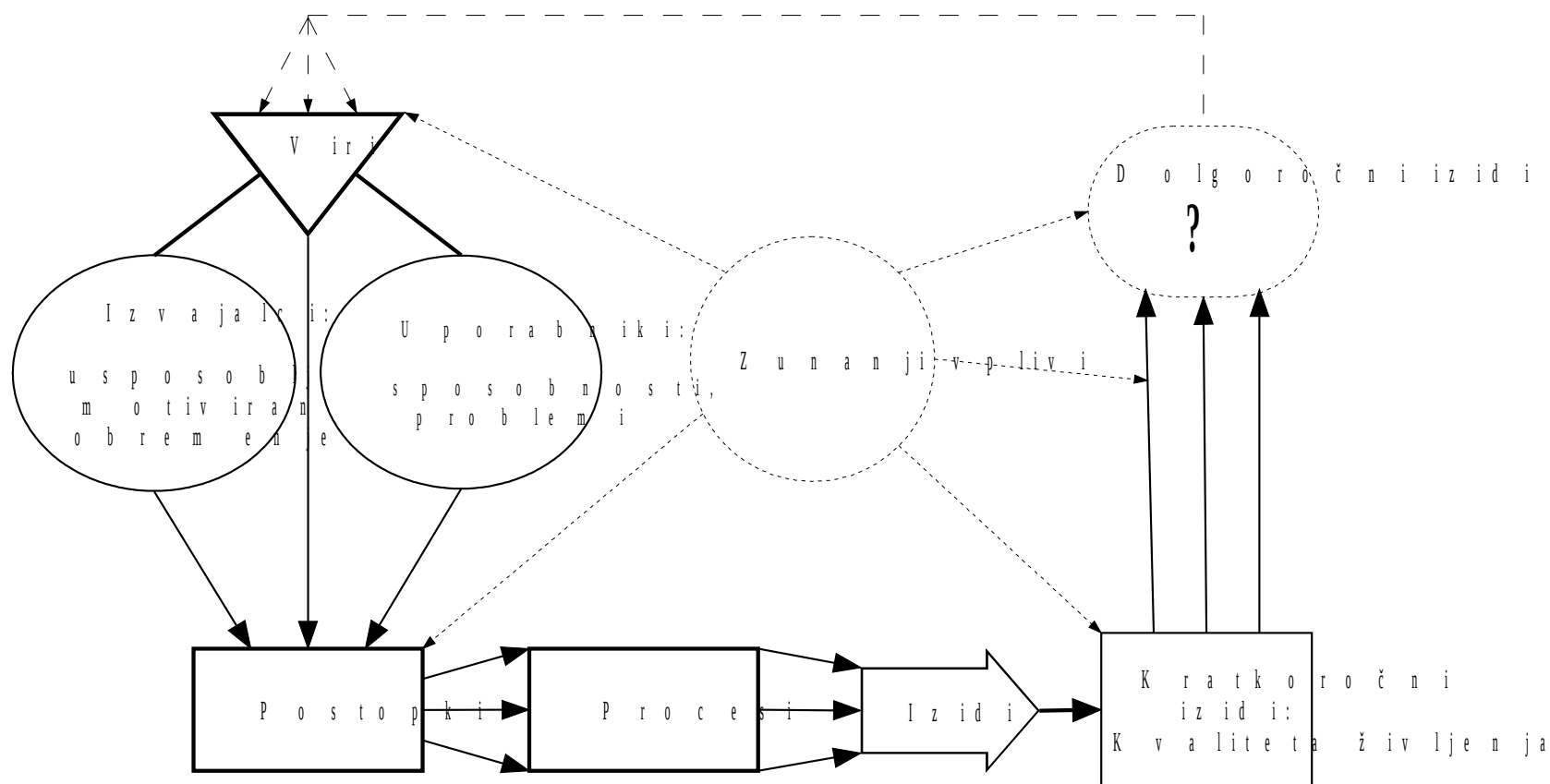
MODEL EVALVACIJE

Shadish 1991

- *Model **primerjanja alternativnih programov*** (model manipulabilnih rešitev)
 - *Javni interes*
 - *Ali deluje*
 - *Ideal: preizkusiti več alternativnih rešitev*
 - *Sumativna evalvacija*
- *Model **mnogih rešitev*** (model posplošljivih pojasnitev)
 - *Pod različnimi pogoji so učinkovite različne rešitve*
 - *Pomembna je posplošljivost*
- *Model evalvacije kot **informacijske usluge "delničarjem"***
 - *Evalvacija mora zadovoljiti informacijske potrebe (vseh) vpletenih*
 - *Evalvacija mora omogočiti dobro usmerjanje programa*
 - *Formativna evalvacija*

MODEL EVALVACIJE

Yatesov model (Yates 1999)

POSTOPEK KOMPLEKSNE EVALVACIJE

- Če hočemo, da bi bil projekt **pravično ocenjen**, je dobro **zajeti vse podatke**, ki lahko vplivajo na oceno
- **Ni modro preverjati le skrajne**, najbolj zaželeno, pa tudi najtežje dosegljive učinke, ampak **moramo biti pozorni tudi na spremembe** na različnih **vmesnih** ravneh
- Poslopek kompleksne evalvacije je široka in drobno spletena **mreža** za lovljenje **relevantnih** podatkov o projektu

POSTOPEK KOMPLEKSNE EVALVACIJE

- Dimenzije kompleksne evalvacije:
 - ***Vrsta*** evalvacije (kaj ocenjujemo)
 - Kolektivna ***raven*** (ocenjujemo posameznika ali večje agregate)
 - ***Ciljna skupina*** (kakšna je vloga ocenjevanih)

POSTOPEK KOMPLEKSNE EVALVACIJE

Evalvacijska MREŽA ali evalvacijska KOCKA

	UPORABNIKI			DELAVCI/PROSTOVOLJCI		
Vrsta evalvacije	Posameznik	Skupina	Organizacija/ skupnost	Posameznik	Skupina	Organizacija/ skupnost
Vloženega napora						
Procesa						
Doseganja ciljev						
Nenamernih učinkov						